

Meteorológiai és csillagászati tavasz

A téli hónapok eltelté után a március elsejét már a tavasz első napjának tekintjük. Ekkor kezdődik a mérsekelt övezetben használatos meteorológiai tavasz, mely eltérőleg a csillagászati tavasztól, március hó 1-től május 31-ig tart. Meteorológiai tekintetben a március elsejének beköszöntése az időjárásban fordulópontot jelent. Általában ezt a hónapot a sarki légáramlás jellemzi. Hazánk területére az Atlanti-óceán, Skandinávia, Ukrajna és a Földközi-tenger felől érkeznek változatos légáramlások, melyek időjárásunkat szabályozzák. Ebből eredőleg a téli hideg erejét veszítve, az alacsonyabb helyeken, így az Alföldön, ha azt hó borítja; gyakran megkezdődik az olvadás. A meteorológiai évszakok kezdete mintegy három héttel előzi meg a csillagászati évszakok kezdetét, amely szerint a tavasz március 1-től május 31-ig, a nyár június 1-től augusztus 31-ig, az ősz szeptember 1-től november 30-ig, a tél december 1-től február 28-

szőkővén esetén 29-ig terjed. Márciusban a Nap az egyenlítőre jut, és 21-én elérkezik az évszak azon részéhez, amikor a Nap pontosan keleten kel és nyugaton felel. A nappali megvilágítás, az éjszakai sötétség teljesen egyenlő, 12 óráig tart a nappal és 12 óráig az éjszaka. Az évszak, illetve az évek ezt a napját tavaszi napéjegyenlőségnek (ekvinokciumnak) nevezzük. A tavaszi napéjegyenlőséghez kapcsolódnak mindazok a változások, melyek az újjáéledő természet forrtak össze. A Nap március 21-én az ekvátor fölé emelkedik, a reggeli és esti idő növekedésével hosszabbodás létesül. A hosszabbodás következtében a Föld felületén a Nap sugárzása fokozódik, a levegő hőmérséklete emelkedik. Ekkor kezdődik a csillagászati tavasz, s egyszersmind az év elsőnegyede, mely március 21-től június 21-ig tart; hossza 92 nap 19 óra. Ebben az évben a Nap egyenlítőn való áthaladásának tavaszi időpontja — mely a csilla-

gászati tavaszt jelenti — március 21-én, szerdán 6 óra 22 perc volt. Ezen a napon a Nap korongja 5 óra 47 perckor jelent meg a keleti láthatáron, és nappali útjának végével 17 óra 57 perckor nyugodott le. Ezt követően a Nap pályáján tovább haladva, delelési magassága folyamatosan nő, majd a legnagyobb északi elhajlással (deklínáció) eléri a Ráktérítőt és ekkor kezdődik az év második évszaka, a csillagászati nyár.

A Föld tengelye az ekliptikával 23 és fél fok szöveget zár be, ezért esetenként az északi, majd a déli félgömb fordul jobban a Nap felé. Ebből származó időjárási változások az évet négy évszakra osztják, úgy mint a tavasz március 21-én, a nyár június 21-én, az ősz szeptember 23-án, a tél pedig december 21-én kezdődik. A tavasz és a nyár együtt adják a nyári félévet, mely 186 nappal áll, ezért ez — északi félgömbön — hét nappal hosszabb időre terjed a téli félévnel.

Nagy Joachim

Lelkesedés és tájékozottság

A nevét nem tudom, Fekete haja mögül karika-fülbevaló villan elő, szemhéját hol kékre, hol zöldre festi. Keze ápol, körme vöröstre lakkozott. A népfront népbizottsági ülésén, fórumain hallottam fölszólalni. Volt mondani-valorja, ha a kereskedelem került terítékre, ha a béke-hónap rendezvényeiről esett szó, ha a nők egyenjogúságának még meglevő gátjairól, a fejlődés feltételeiről folyt a vita. Éles szemű, éles eszű, jó beszédességgel és tájékozottsággal fiatalasszony — állapítottam meg mindannyiszor. S amit még tudok róla: gép mellett dolgozik a kendergyárban, s hozzá, továbbadja a munkatársak gondját-baját, véleményét. A népfrontnál mindig várják ezt a munkásszonyt. Akár a többi, hasonlóan lelkes, tettekre kész munkásaktivistát.

Lelkesedés, tettekre készség. A népfrontmozgalomban mindkettő csaknem elengedhetetlen tulajdonság. Nélkülük csak kívülállóként szemléltetheti a sokrétű munkát, aki mégis odatéved a népfrontosok közé. Am önmagukban ezek a nagyon hasznos és tiszteletre méltó tulajdonságok hovatovább kevésnek bizonyulnak a népfrontmunkában. Egyre több képzett, tájékozott emberre van szüksége ennek a tömegszervezetnek is. A népfront VI. kongresszusa felhívta a figyelmet: a választott testületek éljenek azzal a lehetőséggel, hogy minél több munkás vállaljon mozgalmi munkát.

A megye népfrontbizottságban azóta tükröződik is ez a szándék. Az 1976-os választások után a korábbi 16,2 százalékról 22,4 százalékra nőtt a mozgalom vezető szerepeiben közreműködő munkások aránya. Valamennyiüket a lelkesedés, a tettekre készség vezette ideig. A közéleti tevékenység kívánta felkészültséggel azonban nem születik együtt senki.

A SZOT és a Hazafias Népfront Országos Elnöksége öt évvel ezelőtti akciótörvény alapján lehetőség nyílt arra, hogy a népfront munkás-tisztségviselői tanfolyamon sajátítsák el a legfontosabb tudnivalókat. Azóta minden évben kéthetes képzést szer-

vezett részükre az SZMT a megyei népfrontbizottságokkal együtt.

Mit tanulnak a rövid időre ismét iskolapadba ülő felnőttek, népfrontvezetők, tanácsstagok, aktivisták, lakóbizottsági elnökök, illetve azok, akik ezután kapnak valamilyen tisztséget a népfrontban? Az általános ismeretek közül, csak néhány: a szocialista társadalom építésének társadalmi-politikai feladatai; a szocialista közgazdasági életmód, az eszmei nevelőmunka; életszínvonal- és szociálpolitikai, gazdasági feladatok; a népfrontmozgalom felépítése; nő- és ifjúságpolitika. De szó esik az előadásokon a szocialista demokráciáról, a szocialista hazafiságról és az internacionalizmusról, a művelődéspolitikáról és a lakóterületek mozgalmi életéről.

Nemcsak elméleti előadásokat hallgatnak a tanfolyam résztvevői. Igen sikeresek a konzultációk, a csoportos foglalkozások, amelyek témái közelebb állnak a mindennapi élethez, s ki-ki saját tapasztalatait felhasználva könnyebben kimondja saját véleményét. Különösen lakóterületi gondokról, a fejlesztés lehetőségeiről beszélnek szívesen. Mindenki van megjegyzése az üzemekben folyó gazdasági, szervezési tevékenységre, gyakran vitatkoznak a hallgatók, ha életszínvonalról, a tanács ügyintézésről, az ifjúsági nevelésről vagy az idős kóruakkal való törődésről esik szó. Elméleti kérdésekben azonban bátoritanul mondanak véleményét a résztvevők, s a vita heve is igen-igen lecsitul ilyenkor. Ennek természetesen több oka van, egyebek között az, hogy alapos, elmélyült ismeretek nélkül aligha tud bárki is megközelítően érvelni valami mellett, illetve valami ellen. Ez talán a képzés újabb lépcsőfokán várható el.

Szabad idő programokra öt évvel ezelőtti akciótörvény alatt, s ez természetesen nem öncélú. A szabad idő kultúrálta eltöltésére is kínálnak lehetőségeket, de ezenkívül egyre hivatott közösség összekovácsolására is jó alkal-

S hogy mi a véleményük maguknak a hallgatónak erről a tanfolyamról? Szerintük szükséges ez a képzés, úgy érzik, segítséget nyújt számukra a világ megértéséhez. Az ország fejlődését, saját lakóhelyüket és munkahelyüket más szemmel látják. Hiányolják azonban bizonyos kiemelt témákban a módszertani útmutatót, az egyéni tanuláshoz nélkülözhetetlen írott anyagot, többet szeretnének hallani a nő- és ifjúságpolitikáról, a környezetvédelemről, és úgy érzik, hasznosabb munkát végezzenek a mozgalomban, ha a gyakorlati módszerekkel több órán ismertetnék meg őket. Nem panaszkodott azonban senki amiatt, hogy egy óriási szépséghibája van ezeknek a tanfolyamoknak. Sőt, talán több is ez, mint szépséghiba. A Csongrád megyeiek — Miskolcon töltik a két hetet 1977-től kezdve Miskolcon, mert az SZMT oktatási épülete itt Szegeден életveszélyessé vált. Nem akarok hosszú fejtegetésbe kezdeni arról, hogy miért nem jó nekünk az a szíves-megoldás. Amikor azért ágálok, hogy a megye adjon tanulásra alkalmas otthon saját, leendő munkás-tisztviselőnek, főként a népfront érdekében szölok. Hogy semmiképpen ne fordulhasson elő, hogy a népfront eredeti céljaitól éppen a mostoha körülmények térítsék el a Csongrád megyeieket. Nehogy azért mondjon nemet a továbbképzésre egy-egy rátermett munkás, mert éppen fiatal nő, aki egyben anyai is, és képtelen távolról gondoskodni családjáról. Márpedig a négy év alatt tanfolyamot végzett 120 népfrontaktivista közül 53 nő volt, átlagéletkoruk pedig 35 év. Ismerve a számot: a megyében 8200 munkás tisztviselő dolgozik, tehát sokkal többen vállalkozhatnának még továbbképzésre. Ehhez természetesen meg kell teremteni itt helyben a kedvező feltételeket. Mert a hathatós népfrontmunkához nem elegendő a lelkesedés, a megfelelő körülmények között megszerezhető tudásra éppen olyan szükség van.

Chikán Ágnes

Az ösztönző nyugdíjpótlékról

K. A szegedi olvasónk tavaly töltötte be a 60. életévét. Igen jó erőben van, munkahelyén azt javasolták, hogy dolgozzon még tovább, mert érdemes később nyugdíjba mennie, jogosult lesz ösztönző nyugdíjpótlékre. Kéri, ismertessük az ösztönző nyugdíjpótlékról szóló rendelkezést.

A társadalombiztosítási jogszabályok szerint a továbbdolgozásra ösztönző nyugdíjpótlék annak jár, aki öregségi nyugdíjra jogosultságának megszerzése után — a nyugdíj igénybevétele nélkül — munkaviszonyban, vagy szövetkezeti tagként legalább egy évet (365 naptári napot) munkában töltött. Munkaviszonyban vagy ipari szövetkezeti tagként munkában töltött idő számításánál azt az időt lehet figyelembe venni, amely alatt az igénylő munkaideje a munkakörére jogszabályban megállapított teljes munka-

időt elérte, és munkabért kapott. A mezőgazdasági szövetkezeti tagként munkában töltött idő számításánál annyi hónapot — naptári évenként legfeljebb 12 hónapot — lehet figyelembe venni, ahányszor az igénylő munkavégzéssel 13, nő 8 munkanapot szerzett. Ha az igénylő mezőgazdasági szövetkezeti tagsága egész naptári éven át nem állott fenn, legfeljebb annyi hónap vehető munkában töltött időként figyelembe, ahány hónapon át a tagsága fennállott. A keresésképtelenség, a táppénzes állomány ideje nem vehető figyelembe. Figyelmen kívül kell hagyni az ösztönző nyugdíjpótlékre jogosító idő számításánál a bedolgozóként, továbbá az 1976. január 1-ét megelőzően mezőgazdasági termelőszövetkezetben munkaviszonyban vagy tagként munkában töltött időt is.

Az ösztönző nyugdíjpótlék

a termelésben és a forgalomban, valamint a létszám-ellátásával kapcsolatban álló fizikai munkakörben — a nyugdíjra jogosultság megszerzése után — munkában töltött minden év után az öregségi nyugdíj 7, egyéb munkakörben pedig 3 százaléka. Az 1972. január 1-ét megelőzően munkában töltött időre az ösztönző nyugdíjpótlék mértéke fizikai munkakörben az öregségi nyugdíj 3, egyéb munkakörben pedig 1 százaléka.

Abban az esetben, ha a munkában töltött idő egy évnél több, az ösztönző nyugdíjpótlék a 365 napot már el nem érő töredékidőre is jár. Nem jár ösztönző nyugdíjpótlék a 30 nappal rövidebb időre.

1978. január 1-től az ösztönző nyugdíjpótlékkal kiegészített öregségi nyugdíj összege a nyugdíj alapját képező havi átlagkereset száz százalékáig terjedhet.

Dr. V. M.

Bátyai Jenő Az újjáépítés krónikája

Utak, parkok, csatornák

A feltöltési munkálatok befejeztével a kijelölt utcákat, utakat és tereket végleges, szilárd burkolattal látták el. Ez önmagában nem tűnik jelentősebb városépítési munkának, de ha figyelembe vesszük, hogy a nagy árvíz csak 169 ezer 42 négyzetmétert burkolat szilárd anyaggal, akkor mégis a rekonstrukció második nagyszerű tényének kell elismernünk az itt elért eredményeket. 1879-ig csak a piaci forgalmat lebonyolító utcákat és a vasúthoz vezető utakat látták el kövezettel.

Az útburkolási munkálatokat, amelyeket *Juraskó Jakab* mérnök irányította, igen körültekintően hajtották végre két év alatt, évente 200 munkanapon. Az utak felszínének kialakításánál figyelembe vették a forgalmi követelményeket, a gyors kivitelezést és a gazdaságosságot. Ugyanakkor kellemes fasorokat alakítottak ki, tekintettel voltak a csatornázásra, továbbá az utcai csatornák megoldására is.

A burkolást trachit, világosszürke színű kockakövel, gránitkockával és gránit terméskövel végezték. A kockakövet az ausztriai mauthauseni bányából, az erdélyi Kissesbéről, Szobróly és Bogdány vidékéről hozták. A terméskő Szamosújfaluról és Krassó-Szörényből származott. A burkolási munkákkal egyidejűleg a körutakra, a sugárutakra és a terekre több mint ötezer fát ültettek.

Az útburkolási munkák során 290 ezer négyzetméter területet láttak el szilárd burkolattal, s ezen túl a régi, kö-

ves utakat is átkövezték 42 ezer négyzetméteren. A lebontott várból származó anyaggal közel 24 ezer négyzetmétert burkolat a mellékutakban. A két éves munka eredményeként 332 ezer négyzetméter területet kapott szilárd burkolatot, és ez az árvíz előttinek közel kétszerese.

Az árvíz előtti Szeged csak csekély számú parkkal és fával rendelkezett. Az újjáépítési tervnek megfelelően, nagyarányú fásítást hajtottak végre. A két körút és a hat sugárút fásításán túl hat parkosított terület, illetve sétányt létesítettek. Ekkor kapott parkosítást a Széchenyi, a Mátyás, a Dugonics, a Korcsolyász (ma Ady Endre), a Lechner tér és a Stefánia sétány. A várból megmaradt romot, a Mária Terézia-kaput kávéházzá alakították át.

Sok nehézség ellenére, a tervszerű kertészeti munkát 1882. tavaszán kezdték, és ugyanazon év végére közel 46 ezer cserjét és díszfát ültettek ki. A következő év tavaszán került sor a Stefánia sétány kialakítására, a Szt. György tér, valamint a kör- és sugárutak parkosítására. A nagy méretű kertészeti munkákat 1883 végére fejezték be, és ennek eredményeként közel 303 ezer facsemétét ültettek el. Az összes fásítást és parkosítást felmérve, megállapították, hogy három év alatt 14 hektáron létesítettek parkot, illetve zöldfelületet. E szerteágazó és nagy figyelmet igénylő munkát a műszaki osztály részéről *Kuklay Béla* mérnök irányította. A gyakorlati kivitelező kertészei közül ki kell emelnünk *Fiala Antalt* és *Süvegh Mihályt*, aki az árvíz-sújtotta szülővárosa kertészeti csinosítására 1882-ben jött haza Budapestről Szegedre. Igazi szakmai tehetsége itt bontakozott ki igazán, hiszen az újjáalakuló város parkjai és közkertjeit szinte teljes egészében ő tervezte. A rekonstrukciót követően, 1884-ben a város főkertésze munkakört nyerte el, s innen kezdve haláláig, 1931-ig legodadabb szakembere volt a park- és kertkultúrának. Adandó alkalommal azzal ismerhetnénk el méltón tevékenységét, ha egyik szegedi park nevével *Süvegh* nevével vennék fel.

A feltöltés, az utak kiképzése, kövezése és fásítása után kerülhetett sor a csatornázásra és a vízellátási hálózat létesítésére. A nagy árvíz előtt igen mostoha csatornázási viszonyok voltak Szegeden. Ami volt, az is rendetlen, egyéni elképzelések és érdekek szerint épült.

A terv szerinti megvalósítás értelmében a város területét négy vízgyűjtő körzetre osztották. Ezek: a kiskörút és a Tisza közötti, a két körút közötti, a Kossuth Lajos sugárút, a nagykörút és a Felső Tisza-part közötti és a Kossuth Lajos sugárút, a nagykörút és az Alsó Tisza-part közötti városrészt. Ez a csatornázási rendszer már megépítésekor több hibával rendelkezett. Ezt azonban tudatos műszaki vétségül nem róhatjuk fel, mert a tervezők, élen *Puhala Adolf*val, már a kezdet kezdetén tisztában voltak a csatornázási rendszer hátrányaival. Négy főgyűjtőt építettek, jobbra falazott csatornákat. Az újjáépítés alatt kiképzett zárt csatorna hossza: 14 kilométer. A csatornázásra fordított összeg 300 ezer forint. Ezt az igen jelentős feladatot megoldásában nehezítette az a tény, hogy a város nagy területe, a feltöltések ellenére, a Tisza középvízállása alatt maradt. A másik nehézséget az újjáépítési terv ama állásfoglalása okozta, hogy a körutakat csatornákkal nem lehet áttörni, hogy a két megemelt közút védelmi szerepe ne csökkenjen. A csatornarendszerről még annyit, hogy elvi sémája a következő: a szegedi oldalon három helyen, az újszegedin egy helyen torkollik a Tiszába a csapadék- és szennyvíz egyesített rendszere. Az ilyen típusú rendszer kiépítése a múlt század végén még ésszerű lehetett, de később nőtt a szennyhozam. A Tiszába ömlő csatornarendszer másik súlyos hátránya, hogy a város talajszintje általában a Tisza felé emelkedik, a csatornák pedig a befogadó folyó felé lejtnek. Ebből adódik, hogy az ésszerű mélységben a Tiszától induló úgynevezett gravitációs csatornák csakhamar felszínközébe kerülnek, és a vízvezetés szempontjából használhatatlanná válnak. Szeged csatornarendszere átgondolt terv szerint, amely magában hordozza a tízes évekből származó *Farkas Árpád-féle* elképzeléseket is, a hetvenes évektől kezdődően reneszánszáét éli. Farkas Árpád a felmerült hibák miatt dolgozta ki észak-déli irányú főgyűjtőrendszer megépítésének tervét, amely a Hattyastelep közelében egyrészt a Tiszába, másrészt a Holtágba ömlött volna.

Az újjáépítés következő nagy vállalkozását az állandó közúti híd jelentette.

(Folytatjuk.)